

АНГЛО-ЗУЛУСЬКА ВІЙНА 1879 Р.: БИТВА ПРИ ІЗАНДЛВАНІ

На початку 1879 р. британські війська, озброєні за останнім словом техніки, зустрілися з незвичайним супротивником – зулусами. У битві під Ізандлваною війська наймогутнішої на той час світової держави були повністю розгромлені, а в історію колоніальних воєн був вписаний один із найбільш яскравих її епізодів. У 1816 р. вождем південноафриканського племені зулусів став Чака. До Чаки типовий бій між племенами відбувався у вигляді довготривалих сутичок між воїнами сторін, поступово переходив в перекидання легкими дротиками – ассегаями. Чака рішуче змінив весь стиль бою. Тактика полягала у рішучому зближенні і «штиковий» удар важким коротким ассегаєм [1, 68].

З купки племен вождю вдалося сформувати сильну армію. «Роги буйвола» охоплювали противника з флангів, а «груди» наступають з фронту.

Восени 1867 р. у межиріччі Оранжевої річки і Вааля, були відкриті величезні діамантові родовища. Не дивно, що туди відразу кинулися тисячі шукачів пригод, які не визнають ніякої влади. З метою підтримання порядку в Африку був направлений досвідчений імперський проконсул сер Генрі Фрер [2, 112].

11 грудня 1878 р. після декількох прикордонних сутичок, Фрер висунув невідповідний ультиматум правителю зулусів (Інкосу) Кечвайю: його воїни повинні були роззброїтися, а сам Кечвайю – визнати владу Британії. Термін ультиматуму закінчувався 10 січня 1879 р. Відмова стала цілком передбачуваною. 11 січня британські війська на чолі з генералом лордом Челмсфордом вторглися на землю зулусів біля переправи Роркс Дріфт.

Британська армія трьома колонами висунулася на пошуки супротивника. Центральна колона складалася з двох батальйонів 24-го піхотного полку, батареї з шести гармат, роти саперів і допоміжних загонів місцевих військ: від зулусів противників Кечвайю до добровольців з Наталю. Всього колона налічувала понад 4500 осіб. До 19 січня англійці, практично не зустрічаючи противника, досягли невеликого пагорба Ізандлвана. Англійці не збиралися довго залишатися в цьому місці, тому не приділили особливої уваги вивченню околиць і облаштуванню табору до можливої оборони [3].

Тим часом близько 25 тисяч зулусів на чолі з братом короля Дабуламанзі йшли до Ізандлвани. Воїнів попередили не вторгатися в провінцію Наталь і вбивати тільки солдат, яких можна відрізнити за червоними мундирами. У ніч на 22 січня кінна розвідка англійців раптово виявила табір зулусів. Челмсфорд вирішив перед світанком йти з частиною колони на пошуки супротивника, в той час як решта військ залишилася охороняти табір [4].

Перейшовши в пошуках противника через гірський хребет, британські розвідники несподівано виявили перед собою величезну армію зулусів – 25 тисяч воїнів. Найближчий полк зулусів, побачивши англійців всього в декількох сотнях метрів від себе, негайно атакував його. Британські розвідники відступали до табору, і давали залпи по зулусам. Але ті стрімко неслися вперед.

Британці біля табору були атаковані на відкритому місці, без траншей або хоча б кола з возів – традиційного методу оборони бурів і колоністів США. І те й інше англійці просто не вважали за необхідне проти якихось дикунів, до того ж організація такого захисту вимагала часу і сил.

Центр зулусів виявився притиснутий до землі точним вогнем британців, звуки стрілянини нагадували зулусам грім. Але інші загоны заходили з флангів. Лінія англійців з декількох, не пов'язаних між собою підрозділів, виявилася занадто розтягнутою. Їм доводилося відступати все далі і далі. Батарея ракет Конгрева виявилася відрізаною і знищеною.

Тим часом лорд Челмсфорд зі своїм загonom бродив в пошуках противника. Весь день до нього приходили повідомлення, що в таборі відбувається щось дивне. Але тільки до вечора Челмсфорд повернувся в розгромлений і розграбований табір і на власні очі побачив

масштаби катастрофи. На наступний день і англійці, і зулуси були занадто змучені, щоб воювати далі. З 1700 чоловік в британському загоні понад 1300 були вбиті, весь обоз з харчами і патронами розгромлений. Врятувалося декілька темношкірих солдат з допоміжних частин, а також менше 60 піхотинців 24-го полка. Зулусам вдалося захопити близько тисячі новітніх гвинтівок і дві гармати, 400 тисяч патронів. Чисельність загиблих у битві зулуських воїнів, за різними оцінками, становила від однієї до трьох тисяч чоловік [1, 209].

Ця поразка у битві завдала удару по імперії, але Британська корона кинула всі сили і остаточно підкорила зулуські племена та стала панувати над усією Південною Африкою, а племена зулусів вже ніколи не були такими організованими та не мали сили для опору.

Список використаної літератури:

1. Риттер Э. Зулус Чака / Э. Риттер – М.: Наука. Главная редакция восточной литературы, 1989. –234 с.
2. Фергюсон Н. Империя. / Н.Фергюсон – М., АСТ, 2014. – 158 с.
3. ZULU WAR, 1879. OFFICER LOSSES – 1879. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://web.archive.org/web/20070516215847/http://sirius.sgic.fi/~juha/zulu.htm>.
4. Soldiers' letters from the Zulu War – 1897. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://natalia.org.za/Files/8/Natalia>.

Науковий керівник: к.і.н., доцент Іржавська А.П.

Ю. С. Дзюра

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

НОВІ СИМВОЛИ В НІМЕЦЬКІЙ ХОЛОДНІЙ ЗБРОЇ ЧАСІВ ТРЕТЬОГО РЕЙХУ

Символи – конкретні образи-знаки ідей, дій і речей є одним із найбільш ефективних інструментів будь-якої пропаганди. Нацистський тоталітарний режим відводив візуальній пропаганді особливе місце: у зв'язку з тим ефектом, яку вона чинила на свідомість людей, нова символіка пронизували всі сфери життя. Система символіки Третього рейху була строго визначеною і ретельно розробленою.

Більшість військових артефактів, виготовлених у часи гітлерівської Німеччини, оздоблювалися відповідними графічними символами. Їх аналіз є актуальним в контексті експертної роботи із речовими пам'ятками нацистської доби (1933-1945 рр.). Особливою групою артефактів становить холодна зброя, яка стала віддзеркаленням тенденцій тогочасного суспільства і служить окремим історичним джерелом для досліджень.

Символи Третього рейху мали давню історію, проте нове ідеологічне значення.

Найвідомішим символом німецького націонал-соціалізму була свастика. Це один з найдавніших і найбільш поширених в історії людства символів, який використовувався в багатьох культурах, в різний час і в різних частинах світу. Його походження суперечливе [1, 17].

Археологи знаходили свастику не тільки в Європі, але і на предметах, знайдених в Африці, Південній і Північній Америці. Саме слово «свастика» прийшло з санскриту і його можна перекласти як «щось, що приносить щастя» [4, 135]. Тлумачення свастики різняться у різних світоглядних системах. У Стародавньому Китаї, наприклад, свастика позначала число 10 000 і далі нескінченність. В індійському джайнізмі вона позначає чотири рівні буття. В індуїзмі свастика, зокрема, символізувала бога вогню Агні і бога неба Діауса.

Цей символ нанесений на більшість зразків холодної зброї Гітлерівської Німеччини. В деяких випадках зустрічаються різновиди стилізованої свастики [3, 20].

Шестерня відноситься до набагато пізніших символів. Її почали використовувати лише після промислової революції XVIII і XVIII століть. Символ позначав техніку взагалі, технічний прогрес і рухливість. Через прямий зв'язок із промисловим розвитком, шестерня стала символом фабричних робітників.